

**УДК 62:7.05**

**Т.А. КОРНІЄНКО** (викладач кафедри філософії)  
Запорізький національний технічний університет, Запоріжжя  
e-mail: [New-paint@mail.ru](mailto:New-paint@mail.ru)

## **ДИЗАЙН МІСТА ЯК ГОЛОВНИЙ КОНЦЕПТ СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОГО ДИСКУРСУ**

*Дається аналіз дизайну міста як складної соціальної категорії соціально-філософського дискурсу, яка включає основні категорії дизайну міста - місто, міське середовище, образ міста, душа міста; осмислено феномен міста як тієї сфери, у якій переважає символічна реальність – міфологія, релігія, ідеологія, мистецтво, кіно, реклама, віртуальна реальність; розкрито сутність міста як простору свободи, вибору, становлення особистості, різних можливостей, екзистенційного вибору свого «Я»; виявлено наслідки процесу урбанізації, що впливає на душу міста з його позитивними і негативними сторонами; розкрито сутність міського середовища як категорії дизайну міста, що представляє собою складну суб'єкт-об'єктну єдність, яка включає в себе всю множини просторово-функціональних і поведінських взаємодій індивіда, що культивує образ і душу міста*

**Ключові слова:** *дизайн міста, місто, міське середовище, образ міста, душа міста, урбанізація, дизайнерська система, дизайнерський простір, містобудівельна система, дизайнерське мистецтво, символ, символічна реальність*

### **Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями**

Щоб уявити, що являє собою «дизайн міста», проаналізуємо основні категорії цього поняття - місто, міське середовище, образ міста, душа міста. Місто – це не тільки місце розселення людей, але й складана структура з функціональною організацією, що відповідає комплексу соціальних, науково-технічних, економічних, кліматичних та інших умов сучасності. Місто, як і його матеріальна культура тісно пов'язані поміж собою. Місто являється центром соціального розвитку і тим самим накладають свій відбиток на абрис сучасної цивілізації. Відбуваються процеси урбанізації та індустріалізації у зв'язку з більш швидким зростанням міст, а також інтенсивним розвитком всіх видів спілкування, збільшується чисельність міського населення. Науково-технічна революція дозволяє людству істотно впливати на сили природи, перетворювати фактори і рельєф, створювати великі зелені масиви, змінювати протікання річок для зрошення безводних пустель і використовувати природні багатства акваторій. При відносній спільності функціональної цілі міста існує і специфіка, характерна для кожного міста. Ця специфіка витікає з географії і національних особливостей культури, пов'язаних з практичними завданнями втілення концепції дизайну міста.

### **Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, на яку спирається автор**

Тема дизайну міста як головного концепту соціально-філософського

дискурсу є надзвичайно актуальною в сучасну епоху підвищення ролі міст в епоху урбанізації, так як і філософи, і антропологи приділяють все більшу увагу специфіці людського буття, зокрема, простору існування людини у середовищному просторі. Для розуміння місця проживання людини необхідно вивчити такий феномен, як місто, яке має певні онтологічні структури і ціннісні смисли, які займають особливе місце у символічному просторі культури, а також розглянути образи столиці і провінції у контексті дизайну цивілізованого міського середовища. Вивченням міста як соціальним феноменом займалися такі теоретики, як В.Антонов [1], М.Г. Бархін [2], В.Бутягін [3], В. Владіміров, Т. Саверенська, І. Смолвар [4], А.Гутнов [5], І.Фомін [6], З. Яргіна [7]. Б.Латинін [9], І.Морозов [10], В. Топоров [11] досліджують архетипічні образи, покладені в основу структурування міських просторів; М.Еліаде, аналізуючи простір міста, піднімає проблему взаємовідносин космоса і хаоса, та актуалізує ідею космоцентричності будівників перших міст [12]; Г. Ревзін вважає, дизайн міста – це Космос на фоні історії, коли Космос (у міфологічному розумінні) починає деградувати, з'являється необхідність його утримувати. Так, вже сьогодні вчені замислюються над тим фактом, що тривале існування відомих архетипічних структур (монад) зробило їх феноменом несвідомого і на протязі всієї історії розвитку дизайну міста ці структури як стрижневі для створення архітектурних образів, часто свідомо використовуються у різні епохи. Багато уваги вченими приділяється для аналізу виникнення міст як автомоделі культури, в якій показаний зв'язок міської структури з такими символами, архетип матері, Небесний град, розподіл тіла міста по вертикалі на зони, архетипу жіночої природи, на основі аналізу біблійських і античних джерел, «історичної семантики». Семіотичні дослідження міста були запропоновані з 1960-рр. на основі методології вивчення знакових структур, створених тартусько-московською школою. Визначальну роль відіграли дослідження етнографів А.Байбурієва, П.Богатирьова (дослідження семіотики костюму, ритуального оформлення будівництва житла); В.Іванова (вивчення архаїчних кодів організації дизайнерської культури, що вплинула на семіотику сучасного міста); Ю.Лотмана (семіотичний аналіз культурного простору), В.Топорова (символіка міжпоетичних текстів), Б.Успенського (семіотика просторових дизайнерських мистецтв).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Проблемна ситуація.

Місто – це штучно створена соціально-економічна, архітектурна, історична система організації суспільства, яка утворює населений пункт і включає: а) місто концентрації матеріальних і духовних цінностей, створених для діяльності великих мас людей; б) місто магістральних перехрещень пасажирських і грузових потоків, що забезпечує існування і функціонування соціальної системи; в) місто концентрації архітектурно-містобудівельних форм, що створює штучне середовище, заселене людьми. Місто має свою специфіку, відповідаючи принципам високого комфорту, його будові, щоб задовольнити вимогам економії часу: центр місць для

праці, центри житлових районів, культурно-побутові установи і зони відпочинку створюють взаємопов'язану систему, яка розташовується навколо головної міської магістралі, паралельно з якою протягаються пішохідні алеї. Пішохідні шляхи, які пов'язують суспільні комплекси, сприяють формуванню живописних просторів і композиційних ритмів, створюють певний комплексний сюжет дизайнерського простору. Місто як цілісна містобудівельна система, компонентами якої являються взаємодіючі з оточуючим ландшафтом функціональні зони міського середовища – території, виділені адміністративним або соціальним призначенням і об'єднані комплексом транспортних, інженерно-технічних, ландшафтно-екологічних, композиційних, глядацьких, історико-культурних та інших зв'язків. Місто являється не тільки архітектурним феноменом, твором будівельного та дизайнерського мистецтва, представляє собою соціокультурне утворення, заповнене різними формами життєдіяльності людей. У своїх багатоманітних функціях місто стає об'єктом міждисциплінарних досліджень багатьох наук, у тому числі урбаністики, соціології і філософії міста, соціальної психології, екології, а також естетики, культурології, філософської антропології, соціальної філософії.

Мета статті – сформулювати теоретичні підстави концепту дизайну міста як складової системи пізнання зворотних зв'язків у місті, що є однією з самих найсучасніших теорій, що здійснює зворотний вплив на оточуюче середовище і процес його конструювання і структурування, поліпшуючи естетичні і культурантропологічні нормативи і переваги населення.

Дана мета реалізується в наступних задачах: проаналізувати основні категорії дизайну міста - місто, міське середовище, образ міста, душа міста;

- осмислити феномен міста як тієї сфери, у якій переважає символічна реальність – міфологія, релігія, ідеологія, мистецтво, кіно, реклама, віртуальна реальність; розкрити сутність міста як простору свободи, вибору, становлення особистості, різних можливостей, екзистенційного вибору свого «Я»; виявити наслідки процесу урбанізації, що впливає на душу міста з його позитивними і негативними сторонами; розкрити сутність міського середовища як категорії дизайну міста, що представляє собою складну суб'єкт-об'єктну єдність, яка включає в себе всю множину просторово-функціональних і поведінських взаємодій індивіда.

### **Обговорення проблеми**

Як засвідчив аналіз, з антропологією і культурологічним підходом до міста як соціального феномена пов'язані дослідження генези міських структур, міфу міста, його символіки. Життя людини переповнене смислами, тому навіть життя сільського жителя тісно пов'язане із землею, господарством, виживанням, що відомо нам із фольклору. Це тим більше є справедливим для жителя міського середовища, особливо у сучасну епоху, коли більша частина діяльності стає виробництвом знаків і символів, їх збереженням, передачею і споживанням. Реальність городянина – це символічна реальність, праця городянина – це, перш за все, праця з символами. Місто – це та сфера, у якій переважає символічна діяльність –

Дизайн міста як головний концепт соціально-філософського дискурсу

міфологія, релігія, ідеологія, мистецтво, кіно, реклама, віртуальна реальність. Символічна реальність – це та опосередкована діяльність з реальними речами, коли самі речі завдяки втручання дизайнера стають більш красивими, зручними та ефективними. Символічна реальність розуміється як робота з символами, образами, ідеями, які ідентичні архетипам, ейдосам, логосам. Тому символічна діяльність тісно пов'язана зі світоглядними установками, міфологічними і релігійними уявленнями, що тяжіють до метафізичних засад культури. З однієї сторони, місто представляє собою універсальний архетип, символ, а з іншої, – місто являється місцем виробництва смислів, створення і функціонування смислів. Тому для філософів дизайн міста як головний концепт соціально-філософського дискурсу пов'язаний таємницею міста, його метафізичної сутності, можливостей та альтернатив його існування.

На думку А.Г.Раппапорта, в основу стилістичних цінностей завжди кладуться міфологічні аргументи, так як синтез архітектурної форми має міфологічну природу. В середині міфологічної культури – індивідуальна творчість, яка створює специфічну мову знаків і символів. Світ знаків об'єднує міфологію, релігію, мову, мистецтво в одну єдину синкретичну культурну цілісність. Струнка система цінностей і смислів, опозицій і ототожнень, ясний порядок Космосу - все це диктує появу дизайну міста як реального феномена. Будівельна, архітектурна та дизайнерська діяльність виступають як єдність нероз'єданого цілого. Все, що створює людина в дизайні міста, переповнено сакральним змістом – число, форма, матеріал, колір, зондування простору, послідовність частин будов, спосіб розподілу на частини – все це було покликане відображати міфологічну картину світу, наповнену знаками і смислами. В основі дизайну міста лежало протиставлення порядку хаосу, який асоціювався у свідомості людини з природною стихією, а порядок – з розумним божественним і людським началом. Першочергово у дизайні міста використовувалися переважно правильні геометричні форми і тіла: коло, квадрат, різні прямокутники, трикутники, багатокутники, потім найпростіші дизайнерські форми – піраміда, напівсфера, колона, стіна, арка. З першопочаткових архетипів поступово склалися більш складні дизайнерські композиції, які стали довготривалими морфотипами – портік, тріумфальна арка, оздоблена дизайнерськими витворами мистецтва, ротонда, амфітеатр, різні типи дизайнерських композицій, колона тощо

Дизайнерський образ міста і міського середовища, як він формується у свідомості городянина, носія естетичних і культурантропологічних нормативів і переваг, здійснює зворотний вплив на оточуюче середовище і процес його конструювання і структурування. Спроекований в урбанізованому середовищі образ міста живе не тільки у свідомості його носіїв, але й у «кам'яному літописі» - дизайнерсько-архітектурному каркасі міста, який дійшов до нас через століття і продемонстрував архетипічні способи життя людей. Місто представляється перед очима як текст і для нас, вчених, виникає задача, «розшифрувати» чи «розкодувати» естетичні,

моральні, культурні переваги жителів міст, його ментальні характеристики, відгоміння світоглядних змістів. У такому підході до дизайну міста формується образ міста і міського середовища, що означає автотельність культури, інструмент його самопізнання і самоосмислення. Як відмічає В.Глазичев, образ – це продукт нашої свідомості, що регулює видиму реальність. На нашу думку, місто – це простір свободи, вибору, становлення особистості, різних можливостей, екзистенційний вибір свого «Я». Місто – це простір онтологічного збирання людини в одно єдине ціле, результат усвідомлення людиною себе як метафізичної істоти, втілення божественного у людині і через людину, це граничний масштаб людини, який співвідносить людські і нелюдські начала. Саме в цьому і проявляється трансцендентне начало дизайну міста, що реалізується в людині і через людину. Саме в місті, у якому проживає людина, здійснюються різні трансформації людини, різноманітні трансмутації, спроба вийти з-під стихії природного, намагання змінити себе і здійснити прорив до трансцендентного. Все, що здійснюється в контексті дизайну міста, - розміщення окремих дизайнерських форм, що естетично впливають на людину, грамотний підбір окремих зелених насаджень згідно з їх естетичним впливом на людину, впливає на підсвідомість жителі міста, виховує культуру і певні смакові переваги.

До аналізу дизайну міста як соціально-філософської рефлексії залучалися вчені різних напрямів – теоретиків і істориків архітектури дизайну – О.Генісаретський [15], Глазичева [16], А. Іконнікова [17], В. Чижигов [18], Ж. Агостон [19], які сприяли синтезу пластичних, образотворчих мистецтв і архітектури, нових синтезів на основі дизайнерської діяльності у сфері кольоро- світлографічного мистецтва в місті. Динамічний розвиток дизайну і його перехід на початку XIX-XX століття в індустріальну стадію з самостійним об'єктом проектування, методологічним і проектним інструментарієм привели до значного розширення його предметних меж. Дизайн міста став виходити у просторове середовище, спочатку у вигляді окремих рекламних установок, кіосків, стильних телефонних боксів і торговельних автоматів, фасадної суперграфіки і піктограм, а потім і формування дизайнерських вуличних меблів і обладнання, системи аудіовізуальної інформації, спеціальних програм комплексної. Так, поступово дизайн міста став входити в просторове середовище міста, заповнювати його різноманітними дизайнерськими формами. Насичуючи просторове середовище міста, формуючи так званий «містобудівний партер», вуличні меблі і обладнання, вивіски і реклама, торгові вітрини, суперграфіка фасадів і дорожніх покриттів, скульптурні форми, панно та інші об'єкти монументально-декоративного мистецтва і міського дизайну стають невід'ємним компонентом предметно-просторового середовища сучасного міста, визначаючи умови його комфортності, образно-художні якості, які здійснюють істотний, вирішальний вплив на формування дизайнерського образу всього дизайну міста в цілому. Все це привело до синтезу якісно нового образу міста як синтезу дизайну, промислового мистецтва, Дизайн міста як головний концепт соціально-філософського дискурсу

містобудівельної архітектури, які можна сьогодні спостерігати на різних рівнях просторової організації міста, починаючи від окремих предметних форм і архітектурних споруд і ансамблів і закінчуючи містобудівними архітектурними формами з використанням дизайнерського оздоблення, що в цілому починало визначати предметні кордони дизайну міста та його ієрархічної структури.

До дизайну міста на предметному рівні слід віднести такі явища другої половини ХХ століття в архітектурно-художньому і дизайнерському проектуванні як гарнітури вуличних меблів і обладнання, системи візуальних комунікацій, «інтерактивної» реклами, авангардних скульптурних форм, кінетичних рекламних і декоративних форм, включаючи графічні і фотозображення на міському транспорті. Всі ці предметні форми виявилися новими для міста і будуються на інших, відмінних від минулих проектних принципів, що прийшли від дизайну.

Міське середовище – це життя, у першу чергу, у принципово нових просторових умовах, воно характеризується, з однієї сторони, великою концентрацією людей, а, з іншої, - все збільшуючим просторовим розсосередженням їх діяльності. Процес урбанізації, природно, має свої негативні наслідки у сфері взаємовідносин людей: це підвищення числа і інтенсивності міжлюдських контактів, підриг традиційних зв'язків між людьми, анонімність, безособовий характер спілкування, втрата традиційних сусідських відносин, відкритість, публічність все більшої частини діяльності людей, а також зміни у відношенні людини до середовища, яке стає ворожим до людини, так як панує «відсутність» свого дому, вулиці, двору міста (М. Хейдметс). Від прикосновіння з середовищем у людей постійно виникають всілякі почуття, які формують наступні фактори : а) рівень стресу (гул, загрозніння, перенаселеність, перенасищеність імпульсами); б) соціальні якості середовища (роль фізичного середовища у розвитку чи пригніченні взаємодії соціального характеру); в) орієнтація і рухомість (як городяни використовують місто зі своїми «образами» та уявленнями про середовище проживання); г) наповненість середовища (естетичний рівень імпульсів, які сприяють задоволенню потреб і створюють почуття задоволеності); д) культура і відпочинок (як місто виконує задачі в інтелектуальній, культурній, спортивній та освітянській галузях); е) можливості прийняття рішень (як городяни сприймають окремі рішення про рівень розвитку середовища проживання і в якій мірі вони активно приймають участь в прийнятті таких рішень).

Міське середовище як категорія дизайну міста – це складна суб'єкт-об'єктна єдність, яка включає в себе всю множину просторово-функціональних і поведінських взаємодій. Просторова організація середовища включає в себе обмежену сукупність елементів, що склалися у ході тривалої історичної еволюції: площі, вулиці, первулки. Параметри цих елементів одночасно створюють і міське середовище і ритм урбаністичного мистецтва – геометричну комплексність, форми, відносини, порядок і хаос, декоративні елементи, - але й місто в символічних значеннях. Дизайнерські

символи сприймаються точно також, як і інші символи, як формування, які поряд із символічним значенням і функцією породжують і інші значення, пов'язані в культурному і історичному відношеннях із об'єктом. П.Сміт, автор досліджень про «динаміку урбанізму», розрізняє декілька рівнів символізму, які відіграють важливу роль у штучно створеному міському середовищі. 1) асоціативний символізм включає основні індивідуальні асоціації, через посередництво яких кожний з них оцінює значущість певного середовища. 2) Окультурений символізм міського середовища бере свій початок в історії культури і представляє символізм об'єктів у класичному смислі слова. 3) Символізм відомого створює основу нашого існування у місті, що підтверджує символи батьківщини, моєї вулиці, мого кварталу.

Символізм «архетипу» в дизайні міста представляє собою елемент споглядання, направлений на досягнення вічного, позаземного, спроба піднятися проти буденного і створити щось вічне; намагання ідентифікувати себе з тим місцем, де ти проживаєш. Експериментально доведено, що місцевість, де ти проживаєш, її відкритість можуть привести до позитивних наслідків існування людини у цьому світі (М. Хейдметс). Як свідчать дослідження, «стрес перенаселення», постійна відкритість городянина, публічність його діяльності і велика кількість контактів можуть привести до стресового стану. Можливість відокремитися, закритися відіграє істотну роль для забезпечення психічної рівноваги городянина. Розглядаючи феноменологію сприйняття міста, М. Черноушек [20] вводить поняття «топофілізму», що включає в себе не тільки любов до міста, як це говорить етимологічна основа слова, але й в сутності являється інтегрованим поняттям, яке включає всю сукупність біологічних, соціальних, культурних та емоційних факторів, які здійснюють вплив на індивіда зі сторони оточуючого середовища. Люди досить своєрідно створюють стійкі картини середовища, які слід назвати ментальними (мисленнєвими) картами як результатом комплексного характеру сприйняття середовища. З практичної точки зору така карта являється мисленнєвим компонуванням середовища у свідомості людей, без якої середовище сприймалося б як хаотичне та розпорошене. Така карта є у кожного в голові, у відповідності з якою людина діє, а іноді і забуває про об'єктивно існуючі характеристики середовища.

Тема душі, як і образа міста присутні у філософсько-антропологічних дослідженнях міського середовища. Так, Б.В.Марков поєднує філософсько-антропологічний підхід з феноменологічним [22], в якому він звертає увагу на структури повсякденності, в основі яких місто і людина. Простір міста – це символічне середовище проживання, що формує відповідний стиль і образ життя людини. При цьому підході головну роль відіграє естетичний вигляд споруд, дисциплінарні і моральні установи, системи комунікацій і особливості тілесних практик. Антропологічні аспекти міста прослідковуються у роботах М.С. Уварова [23]. Дослідження про душу міста в контексті дизайну міста виникли в Росії у другому десятилітті ХХ ст. і вже у 1992р. вийшла з друку книга Н.П. Анциферова «Душа Петербурга», в якій

він визначив душу міста як історичну єдність всіх сторін життя міста (сил природи, побуту населення та його росту, характеру дизайнерського пейзажу та його участі в загальному житті країни, духовному бутті жителів міста [24,48]. Таким чином, була зроблена заявка на цілісний підхід до витлумачення концепції дизайну міста в контексті соціально-філософського дискурсу. М.С.Каган ототожнює душу міста з унікальним стилем культури, її своєрідністю. Він пише, що душа міста не тільки в архітектурному чи дизайнерському «тілі», але і в духовному світі, психології, поведінці, творчій діяльності його жителів» [25]. М.С. Каган конкретизує ключове поняття «душа міста» як культурну цілісність, що знаходить своє вираження у стилістичній єдності: в стилі життя, мові, мовленні, поведінці жителів міста, їх менталітеті, особливостях художньої культури і в самому естетичному образі міста, створеному стилями дизайну та архітектури.

Як свідчить аналіз, до основних характеристик поняття «душа міста» відносяться: 1) Цілісність. Душа міста представляє собою єдність всіх сторін життя: природи, архітектурного абрису, духовного світу, психології, поведінки, творчої діяльності життя людей, побуту населення, ролі міста у житті країни. М.С.Каган виділив фактори, що визначають особливості життя кожного міста: а) географічний (природний) фактор); б) соціальний статус міста і основна спрямованість діяльності його жителів; 3) архітектурний і дизайнерський абрис; 4) художнє життя міста (інтенсивність і спрямованість творчості письменників, музикантів, режисерів, артистів тощо [26]. 2) Не зведення до суми складових частин. Душа міста як дещо ціле являється не сумою елементів, з яких вона складається, а результатом їх зв'язку і взаємодії. Окремі елементи дизайнерської культури певного міста можуть бути тими ж, що і в культурі інших міст. В той же час, навіть при істотних відмінностях між окремими сферами культури одного міста, всі вони являються різними проявами духовних устремлінь людей, епох, культур. 3) Унікальність. Душа кожного міста унікальна і неповторна завдяки тому, що різні зв'язки і відносини між сторонами культури даного міста створюють цілісність певного стилю культури. 4) Стійкість. Не зважаючи на зміни різних умов життя людей і стилю дизайнерської культури та архітектури душа міста залишається незмінною. 5) Виразення в історичному процесі. Душа міста виявляється в історії через посередництво культури, в процесі якої розкриваються її потенційні можливості. При повному розкритті всіх можливостей даної культури душа вмирає. Столиця – це місто, чий дух панує над країною через посередництво своїх політичних і економічних методів, цілей і рішень. 6) Включеність в культуру нації. Душа міста як своєрідний стиль культури являється специфічним виявленням національної культури. 7) Існування особливої мови міста. Н.П.Анциферов відносить до мови міста міські назви, які впливають на топографію міста, його історію, стиль міста, легенди, міфи тощо [24]. 8) Відносно висока ступінь ідентифікації жителів з містом. Згідно з О.Шпенглером, саме з появою душі місто перетворюється в місце, з якого людина переживає свою країну як оточення, як дещо інше і підпорядковане. Для жителя існує два життя –

всередині міста і ззовні» [21]. 9) Відносна автономність від уявлень про місто. Душа міста не залежить від уявлень його жителів - носіїв образу міста, вона не залежить навіть від виразників цього образу – діячів мистецтва. Душа міста живе своїм життям, як і саме місто, проте людина накладає відбиток своєю індивідуальністю на саме місто [24]. Таким чином, душа міста – це історично сформована цілісна єдність всіх сторін життя міста, яка не залежить від уявлень про неї, незмінна в своїй суті і не зводима до суми складових частин, що виражається в унікальному стилі культури міста і являється частиною національної культури. Душа міста – широке поняття, таке ж як і образ міста. В образі важливою є як цілісність, так і окремі його складові, тоді як душа міста включає відносні зв'язки між складовими міської культури. Душа міста входить в склад міста не повністю, образ не включає ту її частину, яка не відображається в свідомості і почуттях людей.

### **Висновки**

Саме філософський аналіз міста намагається проникнути у «душу» міста, окреслити його абрис, охопити його повсякденність, зрозуміти культурутворючі смисли і цінності, з яких формується доля міста. Саме цим філософський підхід відрізняється від інших наук, зокрема урбаністики, яка досліджує окремі сторони життя міського організму, а також історії архітектури чи містобудівництва. Історію створення текстів, присвячених душі міста, у XX ст. слід розпочати з О.Шпенглера, який у другому томі праці «Занепад Європи» у відповідності зі своєю методологією пошуку душі міста присвятив особливий розділ душі міста [21]. Шпенглер стверджував, що він проник у душу міста і витлумачив китайський, індійський, аполонівський та фаустівський образи міста, пов'язуючи з ними все, що створено культурою. Під душою він розумів «субстанційне начало всіх начал чи ірраціональну сукупінсть можливостей, які необхідно здійснити».

### **Список використаної літератури**

1. Антонов В.Л. Градостроительное развитие крупнейших городов / В.Л.Антонов. – К. – Харьков-Симферополь, 2005. – 644 с.
2. Бархин М.Г. Город. Структура и композиция / М.Г.Бархин. – М.: Наука, 1986.
3. Бутягин В.А. Планировка и благоустройство городов: Учебник для вузов / В.А.Бутягин. – М.: Стройиздат, 1974. – 381 с.
4. Владимиров В., Саваренская Т., Смоловар И. Градостроительство как система научных истин /Под ред. И. Смоляра / Т.Саваренская, И.Смоловар. – Труды РААСН. Серия «Теоретические основы градостроительства». – М.: УРСС, 1999. – 120 с.
5. Гутнов А.Э. Эволюция градостроительства / А.Э.Гутнов. – М.: Стройиздат, 1984. – 256 с.
6. Фомин И.А. Город в системе населенных мест / И.А.Фомин. – К.: Будівельник, 1986. – 112 с.
7. Яргина З.Н. Эстетика города / З.Н. Яргина. - М.: Стройиздат, 1991. – 170 с.
8. Раппапорт А.Г. Форма в архитектуре: проблемы теории и методологии /ВНИИ теории архитектуры и градостроительства / Г.Ю. Сомов. – М.: Стройиздат. – 344 с.
9. Латынин Б.А. Мировое дерево, древо жизни в орнаменте и фольклоре Восточной Европы / Б.А.Латынин.- М., 1993.
10. Морозов И.В. Таинственным путем Гермеса / И.В.Морозов.- Минск, 1994.

11. Топоров В.Н. Миф. Ритуал. Символ. Образ. Исследования в области мифопоэтического / В.Н.Топоров.- М., 1995.
12. Элиаде М. Космос и история / М.Элиаде.- М., 1987.
13. Фрейденберг О.М. Миф и литература древности / О.М.Фрейденберг.- М., 1978.
14. Глазычев В.Л. Культурный потенциал городской среды: Автореф. дис... д-ра искусств.: 17.00.08 /Акад. наук СССР. НИИ культуры. – М., 1991. – 44 с.
15. Генисаретский О.И. Дизайн, городская среда и проектная культура / О.И.Генисаретский // Труды ВНИИТЭ. – 1988. - №57. – С. 18-30.
16. Глазычев В.Л., Гутнов А.Э. Мир архитектуры: лицо города / А.Э.Гутнов.- М., 1990.
17. Иконников А.В. Пространство и форма в архитектуре и градостроительстве / А.В.Иконников. – М.: Комкнига, 2006. – 352 с.
18. Чижиков В.В. Дизайн культурной среды: Учебное пособие для вузов культуры и искусств / В.В.Чижиков // Моск. гос. Ун-т культуры и искусств. – М., 2001. – 183 с.
19. Агосьон Ж.А. Теория цвета и ее применение в искусстве и дизайне / Ж.А.Агосьон.- М.: Мир, 1982. – 181 с.
20. Черноушек М. Психология жизненной среды / М.Черноушек.- М., 1989.
21. Шпенглер О. Закат Европы. Очерки морфологии мировой истории: [пер. с нем.] – М.: Мысль, 1993. – 663 с.
22. Марков Б.В. Виртуальный город / Б.В.Марков // Виртуальное пространство культуры. Материалы научной конференции. СПб., 2000.
23. Уваров М.С. Метафизика смерти в образах Петербурга/ М.С.Уваров //Метафизика Петербурга СПб.,1993.
24. Анциферов Н. Непостижимый город. Душа Петербурга. Петербург Достоевского. Петербург Пушкина / Н.Анциферов.- Л., 1991.
25. Каган М.С. Град Петров в истории русской культуры / М.С.Каган.- СПб., 1996.
26. Каган М.С. Философия культуры / М.С .Каган.- СПб., 1996.
27. Корнієнко Т.А. Формування та розвиток концепції дизайну сучасного міста: теоретико-методологічні аспекти / Т.А.Корнієнко // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: [зб. наук.пр.]. - Запоріжжя: Вид-во ЗДІА, 2012.- Вип.51.- С.49-65.
28. Рижова І.С. Філософія дизайну: теоретико – методологічні засади [монографія] / Ірина Станіславівна Рижова.- Запоріжжя ЗНТУ, 2006. – 540 с.

#### REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Antonov V.L. Urban development of the largest cities / V.L.Antonov. - C. - Kharkiv-Simferopol, 2005. - 644 p.
2. Barkhin M.G.City. The structure and composition / M.G.Barhin. - Moscow: Nauka, 1986.
3. Butyagin VA The planning and town planning: A Textbook for high schools / V.A.Butyagin. - M. Stroyizdat, 1974. - 381 p.
4. Vladimirov, Savarenskij T. Smolovar I. Urban Development as a system of scientific facts / ed. I. Smolyar / T.Savarenskaya, I.Smolovar. - Proceedings RAASN. Series "Theoretical Foundations of Urban Development." - Moscow: URSS, 1999. – 120 p.
5. Gutnov AE Eolyutsiya Urban / A.E.Gutnov. - M. Stroyizdat, 1984. - 256 p.
6. Fomin IA City in the localities / IA Fomin. - K.: Budivelnik, 1986. - 112 p.
7. Yargin ZN The aesthetics of the city / ZN Yargin. - M. Stroyizdat, 1991. - 170 p
8. Rappaport AG The form of architecture: theory and methodology / Institute of Theory of Architecture and Urban Planning / GU Soms. - M. Stroyizdat. - 344 p.
9. Latynin BA The World Tree, the Tree of Life in the ornament and the folklore of

Eastern Europe / B.A.Latynin. - M., 1993.

10. Morozov I.V. Mysterious by Hermes / I.V.Morozov. - Minsk, 1994.

11. Axe V.N Myth. Ritual. Symbol. Image. Research in mifopoeticheskogo / V.N.Toporov. - M., 1995.

12. M. Eliade, Cosmos and History / M.Eliade. - Moscow, 1987.

13. Freudenberg OM Myth and literature of antiquity / O.M.Freydenberg. - M. 1978.

14. Glazichev V.L Cultural potential of the urban environment: Author. Con ... Dr. Art.: 17.00.08 / Acad. Sciences of the USSR. Institute of Culture. - M., 1991. – 44 p.

15. Genisaretsky O.I. Design, urban environment and design culture / O.I.Genisaretsky / Proceedings of the VNIITE. - 1988. - № 57. - p. 18-30.

16. Glazichev VL, Gutnov AE The world of architecture: the face of the city / A.E.Gutnov. - M., 1990.

17. Ikonnikov A.V. Space and form in architecture and urban planning / A.V.Ikonnikov. - Moscow: KomKniga 2006. - 352.

18. Chizhikov V.V. The design of the cultural environment: A manual for schools of culture and arts / V.V.Chizhikov / / Moscow. State. University of the Arts and Culture. - M., 2001. - 183 p.

19. Agoson J.A. Color theory and its application in art and design / Zh.A.Agoson. - Verlag, 1982. - 181 p.

20. Chernoushek M. Psychology living environment / M.Chernoushek. - Moscow, 1989.

21. O. Spengler, The Decline of Europe. Essays on the morphology of world history [per. with him.] - M: Thought, 1993. - 663 p.

22. Markov B.V. Virtual City / B.V.Markov / / virtual space of culture. Proceedings of the conference. St. Petersburg., 2000.

23. Uvarov M.S. Metaphysics of death in the images of St. Petersburg / M.S.Uvarov / / Metaphysics Petersburg St. Petersburg., 1993.

24. Antsiferov N. Incomprehensible city. The soul of St. Petersburg. Dostoevsky's Petersburg. Petersburg Pushkin / N.Antsiferov. - L., 1991.

25. Kagan M.S. Grad Petrov in the history of Russian culture / M.S.Kagan. - St. Petersburg., 1996.

26. Kagan M.S. Philosophy of Culture / M.S.. Kagan. - St. Petersburg., 1996.

#### **Т.А.КОРНИЕНКО**

Запорожский национальный технический университет, Запорожье

e-mail: [New-paint@mail.ru](mailto:New-paint@mail.ru)

### **ДИЗАЙН ГОРОДА КАК ГЛАВНЫЙ КОНЦЕПТ СОЦИАЛЬНО-ФИЛОСОФСКОГО ДИСКУРСА**

Дается анализ дизайна города как сложной социальной категории социально-философского дискурса, который включает основные категории дизайна - город, городская среда, образ города, душа города; осмыслен феномен города как той сферы, в которой превалирует символическая реальность; раскрыта сущность города как пространства свободы, выбора, становления личности, разных возможностей, экзистенциального выбора своего «Я»; выявлены последствия процесса урбанизации, который влияет на душу города с его позитивными и негативными сторонами; раскрыта сущность местной среды как категории дизайна города, что представляет собой сложное субъект-объектное единство, которое включает в себя совокупность пространственно-функциональных и поведенческих взаимодействий индивида, что культивирует образ и душу города.

Ключевые слова: дизайн города, город, городская среда, образ города, душа города, урбанизация, дизайнерская система, дизайнерское пространство, градостроительная система, дизайнерское искусство, символическая реальность

Дизайн міста як головний концепт соціально-філософського дискурсу

**T.KORNIENKO**

Zaporozhye National Technical University, Kiev

e-mail: [New-paint@mail.ru](mailto:New-paint@mail.ru)

### **DESIGN CITY AS PRINCIPAL CONCEPT OF SOCIAL AND PHILOSOPHICAL DISCOURSE**

The analysis of the design of the city as a complex social category of social-philosophical discourse, which includes the main categories of design - the city, the urban environment, the image of the city, the soul of the city, understand the phenomenon of the city as the sphere in which prevails a symbolic reality, reveals the essence of the city as a space of freedom, choice of personality, different opportunities, existential choice of the "I", highlighted the significant impact of urbanization, which affects the soul of the city, with its positive and negative sides, reveals the essence of the local environment as a design category of the city, which is a complex subject-object unity, which includes a set of spatial-functional and behavioral interactions of the individual, which cultivates the image and soul of the city.

The purpose of the article - to form the theoretical basis of the concept of design as a component of the knowledge of feedbacks in the city, which is one of the most advanced theories that has the opposite effect on the environment and the process of designing and structuring, improving the aesthetic and cultural anthropological norms and preferences of the population.

The purpose of the article - to form the theoretical basis of the concept of design as a component of the knowledge of feedbacks in the city, which is one of the most advanced theories that has the opposite effect on the environment and the process of designing and structuring, improving the aesthetic and anthropological cultural norms and preferences population. This goal is realized in the following tasks: to analyze the main categories of design - city, urban environment, the image of the soul of the city, to understand the phenomenon as one of the areas in which the prevailing symbolic reality - mythology, religion, ideology, art, film, advertising, virtual reality, discover the essence of the city as a space of freedom, choice, identity formation, various features of existential choice of his "I", to identify the effects of urbanization that affect the soul of the city, with its positive and parties, reveal the essence of the urban environment as a category of design, which is a complex subject-object unity, which includes the whole set of spatial and functional interactions behavioral individual. In our opinion, the city - a space of freedom, choice, identity formation, various features of their existential choice "I". City - a gathering space ontological person in one single unit, the result of understanding the man himself as a metaphysical being, the embodiment of the divine in man and through man, is limiting the scope of a man who relates the human and nonhuman beginning. That this transcendental principle of design that is realized in man and through man. It is in the city where people live, implemented various human transformation, various transmutation attempt to get out of a natural disaster, trying to change yourself and make a breakthrough into the transcendent. All that is in the context of design - placement of individual design forms, aesthetic affect a person competent selection of some green space according to their aesthetic effects on humans, affects the subconscious residents of the city, has a certain culture and taste preferences. Urban environment as a category of design - is a complex subject-object unity, which includes the whole set of functional and behavioral interactions. In our opinion, the city - a space of freedom, choice, identity formation, various features of their existential choice "I". City - a gathering space ontological person in one single unit, the result of understanding the man himself as a metaphysical being, the embodiment of the divine in man and through man, is limiting the scope of a man who relates the human and nonhuman beginning. That this shows transcendental principle of design that is realized in man and through man. It is in the city where people live, implemented various human transformation, various transmutation attempt to get out of a natural disaster, trying to change yourself and

make a breakthrough into the transcendent. All that is in the context of design - placement of individual design forms, aesthetic affect a person competent selection of some green space according to their aesthetic effects on humans, affects the subconscious residents of the city, has a culture and a certain taste preferences. It is a philosophical analysis of attempts to penetrate the "soul" of the city, to define its outline, embrace it everyday, and understand creating cultural meanings and values, which consisted of fate.

**Key words:** design of the city, the city, the urban environment, the image of the city, the soul of the city, urbanization, system design, space design, urban planning system, design art, symbolic reality.

*Стаття надійшла до редколегії 10.05.13*

*Прийнята до друку 15.05.13*

**Рецензент: д.ф.н., проф. Ригова І.С.**